

Ο θησαυρός των

«ΑΠΟ ΝΟΤΟΥ ΠΕΡΙ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΔΕΚΑ: Αυτή η φράση έμεινε κρυμμένη πάνω από δύο χιλιάδες χρόνια στο βυθό της θάλασσας των Αντικυθήρων. Από τότε που βυθίστηκε μέχρι και σήμερα, ο θησαυρός που βρίσκεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο πρωταγωνιστεί σε πολλές θαλασσινές ιστορίες

Στην αρχή, ο θησαυρός των Αντικυθήρων πρωταγωνίστησε στον πρώτο προ Χριστού αιώνα, με το ρωμαϊκό πλοίο που τον πήρε από την Πέργαμο ή από τη Ρόδο. Έπειτα, το Πάσχα του 1900, με τους σφουγγαράδες που τον ανακάλυψαν και τον ανέλκυσαν, και με το Βασιλικό Ναυτικό που μετείχε στη μακρόχρονη επιχείρη-

ση της ανέλκυσης. Αργότερα έρχονται κάποια νέα ευρήματα από την αποστολή Κουστώ. Και έναν αιώνα τώρα, το διεθνώς πιο διάσημο κομμάτι του θησαυρού, ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων, πιστεύεται ότι ίσως να χρησιμοποιείτο και στη ναυσιπλοία, με

πρωτοποριακές λειτουργίες για την εποχή

του. Οι άγνωστες μέχρι σήμερα επιγραφές που διαβάζονται αυτό τον καιρό από την «Ομάδα Μελέτης του Μηχανισμού των Αντικυθήρων» αποκαλύπτουν λέξεις που σίγουρα χρησιμοποιούνταν από τους Έλληνες ναυτικούς, δύο χιλιάδες χρόνια πριν από τα GPS. Αλλά πριν φτάσουμε στη χρήση του Μηχανισμού των Αντικυθήρων από τους ανθρώπους της θάλασσας, ας

Αντικυθήρων

γυρίσουμε πίσω στις αρχές του εικοστού αιώνα, όταν οι σφουγγαράδες από τη Σύμη, η οποία δεν ανήκε ακόμα στην Ελλάδα, συνεργάστηκαν με το Βασιλικό Ναυτικό και το Υπουργείο Παιδείας στην πρώτη υποβρύχια αρχαιολογική «ανασκαφή».

Το μεγάλο πλοίο είναι βυθισμένο για δύο χιλιάδες χρόνια στη θέση «Πινακάκια» των Αντικυθήρων, όταν τα δύο μικρά σφουγγαράδικα μηχανοκίνητα που επιστρέφουν από την Τυνησία καταφεύγουν στα Αντικύθηρα, λόγω κακοκαιρίας. Είναι Μεγάλη Τρίτη του 1900, και ο Ηλίας Σταδιάτης (ή Σταδιώτης), δύτες από τη Σύμη, βουτάει για σφουγγάρια και για θαλασσινά, λόγω της νηστείας

των ημερών. Και ανακαλύπτει το ναυάγιο. Ως πειστήριο αποσπά το χέρι ενός μεγάλου αγάλματος. Οι σφουγγαράδες επιστρέφουν στη Σύμη, όπου ύστερα από πολλές συζητήσεις αποφασίζουν το φθινόπωρο να ανέβουν στον Πειραιά.

Ο συμπατριώτης τους καθηγητής αρχαιολογίας Α. Οικονόμου τους φέρνει σε επαφή με τον Κυθήριο υπουργό Παιδείας Σπυρίδωνα Στάη, ο οποίος οργανώνει την επιχείρηση της ανέλκυσης του θησαυρού. Στην αποστολή, η οποία ξεκινάει στις 24 Νοεμβρίου του 1900, συμμετέχουν τα δύο καΐκια και το οπλιταγωγό ΜΥΚΑΛΗ, πρώην αγγλικό ELDO-

RADO, με κυβερνήτη τον ύπαρχο της Ανδρέα Σωτηριάδη. Οι συνθήκες είναι εξαιρετικά δύσκολες, και τα αποτελέσματα των καταδύσεων δεν είναι τα αναμενόμενα. Το μεγάλο ΜΥΚΑΛΗ δεν «ακούει τιμόνι» και χρειάζεται και δεύτερο, μικρότερο, βοηθητικό πλοίο. Το ΜΥΚΑΛΗ επιστρέφει στον Πειραιά, όπου ο υπουργός των Ναυτικών διατάζει την ατμοημιολία ΣΥΡΟΣ να καταπλεύσει μαζί του στα Αντικύθηρα. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα πολλά σπουδαία αντικείμενα ανασύρονται από το ναυάγιο, όπως ο πασίγνωστος «*Εφηβος των Αντικυθήρων*», που φτάνει στην επιφάνεια στις 27 Δεκεμβρίου και αμέσως κερδίζει μεγάλη δημοσιότητα. Όμως τα βαρύτερα αντικείμενα, και αυτά που είναι σφηνωμένα στα βράχια, δεν μπορούν να ανελκυστούν. Έτσι οργανώνεται νέα επιχείρηση, στην οποία μετέχουν επίσης η τορπιλοθέτιδα ΑΙΓΙΑΛΕΙΑ και μία ρυμουλκούμενη φορητή γίδα με ένα γερανό. Στην αποστολή η οποία ξεκινά στις 7 Φεβρουαρίου του 1901 συμμετέχει ο Εμμανουήλ Στυλ. Λυκούδης ως νομικός σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας, αλλά και ο ίδιος ο υπουργός. Έχουν προκύψει νομικά ζητήματα, επειδή ένα γραφείο του Πειραιά θέλει να αναλάβει την ανέλκυση με Γενοβέζους δύτες, ενώ ένας βουλευτής επιθυμεί να την αναθέσει σε δύτες των νησιών του Σαρωνικού. Ο Λυκούδης κρατά λεπτομερές ημερολόγιο, δημοσιευμένο στις «*Σελίδες*» του Βιβλιοπωλείου της Εστίας, το 1920. Όταν προσεγγίζουν τα Αντικύθηρα, γράφει, θυμίζοντάς μας πιο πρόσφατες εικόνες από την ακτοπλοία μας:

— «*Θα εισπλεύσωμεν μετ' ολίγον εις τον όρμον του Ποταμού. Τούτο με ατμόπλοιον του όγκου της ΜΥΚΑΛΗΣ είναι ναυτικόν πραξικόπημα, αληθές κατόρθωμα. Αλλά ο κ. Θεοχάρης δεν είναι εκ των πλοιάρχων, οι οποίοι οπισθοδρομούν προ των δυσχερειών*».

Δυσχέρειες θα βρει πολλές μπροστά της η αποστολή. Όμως σήμερα πολλές αίθουσες και το αίθριο του Αρχαιολογικού Μουσείου κοσμούνται από αντικείμενα τα οποία ανελκίστηκαν στα Αντικύθηρα, με κόστος τη ζωή πολλών δυτών. Και μαζί με τα μεγάλα αγάλματα ανασύρθηκε ένα από τα μικρότερα αλλά σημαντικότερα αντικείμενα για την ιστορία ►

